

АЙЗЪК АЗИМОВ

КЛЮЧЪТ

Част 0 от „Уендъл Ърт“

Превод от английски: Сийка Петрова, Явор Дунев, 1998

chitanka.info

Карл Дженингс знаеше, че умира. Оставаха му само няколко часа живот, а му предстоеше да направи още толкова много.

Дженингс запали за минута фенера и отхвърли острия каменен къс встрани. Лопатата му отново се заби в скалата. Още малко и ще скрие Прибора в изкопаната вдлъбнатина, а после ще го засипе. Щраус не трябва да го намери.

Щраус!

Вторият участник в експедицията. Откритието принадлежеше на него. Както и славата.

Ако ставаше въпрос само за славата и известността, Дженингс навярно би отстъпил лаврите на Щраус. Откритието е толкова важно, че славата можеше да се пренебрегне. Но Щраус се стремеше към нещо друго и Дженингс би дал всичко на света, за да му попречи.

Той бе готов дори да умре, но да попречи на Щраус.

И умираше.

Те намериха това заедно. Впрочем, корабът, или по-точно неговите останки, намери Щраус.

— Метал — произнесе Щраус и резкия му глас отекна в наушниците на Дженингс.

Дженингс, който работеше на половин миля от Щраус се приближи, за да види находката на своя партньор.

— Странно — каза той. — На Луната не се среща метал в чист вид.

— Не би трябвало. Но вие прекрасно знаете, че е изследвана не повече от една стотна част от цялата повърхност на Луната. Кой знае какво още може да се намери тук?

Дженингс промърмори нещо в знак на съгласие.

На Луната наистина можеше да се намери всичко каквото ти е угодно. Тяхната експедиция беше първата лунна експедиция, финансирана от частни дарения. До сега се изпращаха отделни правителствени експедиции, които имаха пред себе си множество задачи и самият факт, че Геологическото общество можеше да си позволи да изпрати на Луната двама души, които да извършват само селенологически изследвания, отбелязваше приближаването на космическата ера.

— Изглежда като че повърхността е била шлифована някога — отбеляза Щраус.

— Прав сте — съгласи се Дженингс. — Може наблизно да има и нещо друго.

Намериха още няколко къса метал, сред които и един остроъгълен, на които отчетливо се виждаха следи от шев.

Върнаха се на своя кораб с глисера. На борда свалиха скафандрите и Щраус веднага се залови за работа. Той насочи лазерния лъч към металните късове и на спектрографа се появиха показания: титанова стомана с незначителни примеси от кобалт и молибден.

— Това нещо тук сигурно е изкуствено — каза Щраус. — Доколкото ми е известно, на тази част на Луната никога не е кацал кораб, а още по-малко вероятно някой да е претърпявал някаква авария. Ако тези отломъци бяха част от кораб, щяха да са гладки и шлифовани. Повърхността на тези изглежда разединена, а тъй като на Луната няма атмосфера, това може да се обясни само с продължителна микрометеоритна бомбардировка.

— Този изкуствен предмет не е направен от човешка ръка — каза Дженингс някак тържествено. — Значи Луната е била посещавана някога от извънземни същества. В донесението...

— Почакайте — повелително каза Щраус. — Имаме достатъчно време да съставим донесение, когато ще имаме за какво да докладваме.

На изток ниско висеше яркосинята Земя, много напомняща своя спътник в пълнолуние.

— Тя изглежда съвсем мирна — каза той, — а на нея има шест милиарда...

Щраус като че се съвзе от вгълбяването в някаква само нему известна мисъл.

— Шест милиарда, които я разрушават — отвърна той.

— Вие какво, Ултра ли сте? — намръщи вежди Дженингс. — За какво говорите, по дяволите?

Дженингс почувства, че почервенява. Щом започнеш да се вълнува, на бледите му бузи се появяваше червенина.

По-късно, вече заспивайки, той изведнъж си помисли, че всъщност нищо не знаеше за Щраус.

През следващите дни двамата себеотрицателно търсеха други следи.

Този път находката бе изцяло заслуга на Дженингс. Това беше наистина нещо ценно! Щраус намери първия къс метал, но затова пък Дженингс откри изкуствен предмет.

Той беше закопан под огромен неравен камък, който при падането си бе образувал неголяма пещера. Предметът лежеше в нея, защитен от радиацията, микрометеоритите и температурните колебания, оставайки милиони години цял и невредим.

Дженингс го нарече Прибора...

Приборът лежеше пред него на масата...

— Хайде да изпратим едно предварително донесение — предложи Дженингс.

— Не. В никакъв случай, по дяволите!

— Но защо?

— Защото ако последваме вашия съвет, Прибора ще стане собственост на Обществото, и когато то се докопа до него, нашите имена ще се споменават само в бележките. Не! — На лицето на Щраус се появи лукавство. — Дайте да направим всичко възможно с него преди тук да долетят куп хищници.

Дженингс се замисли. В душата си той не отричаше, че и на самия него му се искаше да получи гаранция, че част от откритието ще им принадлежи изцяло. И все пак...

— Това не ми харесва, Щраус, не е правилно да чакаме. Ако Прибора е с извънземен произход, значи принадлежи на друга планетна система. В цялата Слънчева система няма планета, освен Земята, на която би могъл да се развива високоорганизиран живот.

— Това все още не е доказано — промърмори Щраус. — Но даже да е така, какво пък?

— Изводът би могъл да бъде, че тези, които са долетели на този кораб, са извършили междузвездно пътешествие и навярно ни превъзхождат в техническо отношение. И кой знае какво би могъл да ни каже Прибора за тяхната висша техника. Това би могъл да бъде ключ... към какво ли не. Това би могъл да бъде ключ към невиджана техническа революция.

— Романтични измислици. Ако това е продукт на техника, развила се далече напред в сравнение с нашата, той нищо няма да ни даде. Ако покажат на Айнщайн един микропроторп, той не би могъл да се сети с какво го ядат...

— Послушайте, Щраус — Дженингс едва ли не със сълзи на очи се опитваше да му втълпи цялото значение на откритието — а ако ние се разбием заедно с Прибора? Ако не го доставим на Земята? Ние не можем да поемем такъв риск. — Той поглади Прибора с нежност. — Ние сме длъжни веднага да доложим за него и да помолим да изпратят още няколко кораба тук. Този предмет е прекалено ценен, за да...

Когато вълнението му достигна своя предел, Прибора неочаквано се затопли под ръката му. Късче от неговата повърхност, полускрито зад тънкия пласт метал, заблестя с фосфоресцираща светлина.

Дженингс рязко отдръпна ръката си и Прибора отново потъмня.

Но това бе достатъчно — сега той разбра всичко.

— Аз като че ли гледах през прозорец във вашия череп — задъхвайки се от вълнение, произнесе той. — Аз четях вашите мисли.

— А аз — вашите — отвърна Щраус. — Аз ги четях или точно почувствах, наричайте го както искате. — Той се докосна до Прибора със свойствената си хладна отвлеченост, но не стана нищо.

— Вие сте Ултра — гневно каза Дженингс. — Когато аз се докоснах до него, — като каза това, той отново докосна Прибора — ето пак. Аз виждам. Вие сте безумец! Вие какво, сериозно ли мислите, че е хуманно да обречете човешката раса на измиране. Хуманно ли е да се унищожи цялото многообразие и богатство на човешкия род, само поради факта че Земята е пренаселена?

Той с негодувание махна ръката си от Прибора и повърхността му отново потъмня. Щраус отново се докосна до него, този път внимателно, и отново — никакъв резултат.

— За бога, не искам да спорим — каза Щраус. — Този предмет е ключ към общуването, нещо като телепатичен предавател.

Дженингс се отдръпна — не желаше да разговаря с Щраус.

— Веднага ще направим донесение — каза той. — Плюя на славата, може да я вземеш цялата за себе си. Искам да предам Прибора в други ръце.

Щраус мълча около минута.

— Това не е прост предавател — каза накрая той. — Той реагира на чувствата и ги предава.

— Какво имате предвид?

— Току-що той за втори път реагира на вашето докосване, въпреки че го държахте в ръцете си цял ден и не се случи нищо. Той

бездейства, когато го докосвам аз.

— Е, и какво?

— Той реагира на вашето докосване, когато бяхте силно възбуден. Ето изискването, необходимо за неговата работа... Чуйте ме. Толкова ли сте убеден в своята правота? Всеки здравомислещ човек на Земята осъзнава, че за планетата е по-добре, ако нейното население е един милиард, а не шест. Ако използваме автоматиката напълно, което сега тълпата не ни позволява, ние бихме могли да имаме толкова развита и жизнеспособна Земя, както и сега, но с население не повече от, да речем, пет милиона човека.

Той толкова искаше да бъде убедителен, че резкостта в гласа му почти изчезна.

— Но ние не можем да намалим числеността на населението по демократичен път. И вие знаете това. Работата съвсем не е в половия инстинкт, хапчетата отдавна решиха проблема с раждаемостта. И това ви е добре известно. Работата е в национализма. Всяка етническа група иска другите групи първи да намалят своята численост и аз ги разбирам. Аз също искам да доминира моята, нашата, етническа група. Искам Земята да бъде населена с елит — такива като нас, защото ние сме истински хора, а тълпата от полумаймуни ни пречи, унищожава ни. Те са обречени на гибел така или иначе, но защо и ние сме длъжни да загиваме с тях?

— Не — твърдо каза Дженингс. — Нито една група не бива да има преимущество пред останалото човечество.

— Това е нелепо, Дженингс. Вие сам не вярвате в това, което говорите. Прибора е това, което ни е нужно. Дори да не съумеем да построим други подобни на него, дори да не разберем принципа на неговото действие — не е страшно. Прибора пак ще ни помогне. Ако можем да управляваме действията на влиятелните хора, постепенно ще овладеем света. Ние вече имаме организация. Вие сигурно знаете това, нали надзърнахте в моя мозък. Това е най-смислената и решителна организация на цялата Земя. Към нас всеки ден се присъединяват най-талантливите хора. Защо и вие да не се окажете в тяхното число? Прибора е ключ, но това не е просто ключ към малко повече знания. Това е ключ към окончателното разрешение на всички човешки проблеми. И така, бъдете с нас, елате в нашите редове!

Ръката му легна на Прибора, който за секунда засвети и отново угасна.

Дженингс се усмихна. Той разбра, че Щраус се опита да се настрои на висока емоционална вълна, за да застави Прибора да действа. Но това не му се удаде.

— Вие не можете да го управлявате — каза Дженингс. — Вие, дявол да го вземе, сте прекалено студен и винаги се владеете.

Вдигна Прибора с треперещи ръце и той веднага засвети.

— Но вие можете да го управлявате. Вие ще спасите човечеството.

— За нищо на света — отвърна Дженингс, дишайки с мъка от препълващото го вълнение. — Аз незабавно ще изпратя донесение.

— Няма да направите това — каза Щраус и взе един от кухненските ножове. — Във всеки случай, не ви съветвам. Ножът е много остър и е добре наточен.

— Няма защо да поставяте въпроса така остро — каза Дженингс, който даже в такава ситуация не съумя да се въздържи от любимата си игра на думи, от която се увличаше още в университета. — Виждам вашите планове. С Прибора в ръка вие ще можете да убедите всеки, че мен никога не ме е имало. Вие ще можете да донесете победа на Ултра.

— Четете мислите ми превъзходно — кимна Щраус.

— Но на вас това не ви се удава — произнесе задъхано Дженингс. — Поне докато Прибора е в ръцете ми. — Поиска му се Щраус да застине на място и да не се движи.

Щраус яростно се впусна напред, но безуспешно. Стискаше ножа в треперещата си ръка, но не можеше да направи и крачка напред.

Двамата дишаха тежко.

— Вие не можете да издържите така... цял ден — процеди през зъби Щраус.

Чувството, което изпитваше Дженингс, беше напълно отчетливо, въпреки че едва ли бе в състояние да го опише. Като да държиш в ръце изплъзващо се животно с невероятна сила, което отчаяно се опитва да се освободи. На Дженингс му се наложи да напегне всичките си сили, за да мисли само за това, че Щраус трябва да остане неподвижен.

Още не беше привикнал към Прибора и не знаеше как да се отнася с него. Положението му можеше да се сравни с това на човек, за

пръв път поел шпага в ръка, който се опитва да я размахва като мускетар.

— Съвършено правилно — произнесе Щраус, следвайки хода на мислите на Дженингс. Той внимателно пристъпи напред.

Дженингс добре съзнаваше, че няма шансове да победи в борбата с фанатичната решимост на Щраус. И двамата разбираха това. Дженингс си спомни за лунния глисер. Той трябва да се опита да напусне кораба. Заедно с Прибора.

Но сега Дженингс не можеше да има тайни от Щраус. Онзи разбра замисъла му и се опита да застане между глисера и противника си. Дженингс удвои усилията си. Реши да приспи своя противник.

— Спи, Щраус — отчаяно повтаряше той. — Спи!

Щраус падна на колене и натежалите му клепачи започнаха да се затварят.

Дженингс се хвърли напред с биешо сърце. Само да го заглуши и да изтръгне ножа от ръцете му.

Сега мислите му вече не бяха съсредоточени върху съня и Щраус изведнъж го хвана за крака, увличайки го със сила надолу. Дженингс се спъна и ръката на Щраус, устремена нагоре, нанесе удара. Дженингс почувства остра болка и мозъкът му се изпълни с ужас и страдание.

В този момент вълненията и чувствата на Дженингс достигнаха предела и слабото блещукане на Прибора премина в ярко сияние. Ръката на Щраус отслабна, след като Дженингс в продължение на няколко минути мълчаливо и несвързано предаваше на другия мозък своя страх и обзелата го ярост.

Щраус рухна на пода с изкривено лице. Дженингс с труд се вдигна на крака и се дръпна настрани. Той мислеше само за това, че Щраус не трябва да идва в съзнание. Всеки опит да предприеме каквото и да било би му отнел прекалено много сили, неговият нетрениран мозък не можеше да работи с пълна отдаденост.

Той се отправи към глисера. Вътре трябваше да има скафандър и бинтове.

Лунният глисер не беше разчетен за продължителен полет. Както не беше способен на това и самият Дженингс. Кръвта се просмукваше през превръзката и цапаше вътрешността на скафандъра. Корабът все още не се виждаше, но Дженингс разбираше, че рано или късно той ще се появи „на опашката“ му. Мощността на кораба беше неизмеримо по-

голяма от тази на малкия глисер, а локаторите можеха бързо да напипат следите, изпускани от реактора на глисера, работещ с пълна сила.

Опита да се свърже по радиото със станция „Луна“. Но отговор нямаше и отчаян, той изключи радиото, сигналите на което биха могли само да помогнат на Щраус да го намери.

Би могъл да опита да се добере до станцията пешком, но разбираше, че това едва ли би му се удало. Щраус ще го догони много преди това и той ще загине. Не, това не трябваше да се допуска. Трябва да скрие Прибора.

Прибора...

Той не беше уверен, че постъпва правилно. Прибора можеше да унищожи човечеството и в същото време беше безценен. Имаше ли право да го разруши? Това беше единствената следа от развит извънземен живот, в него се крият тайните на много напреднала техника, това е оръдие на висша мисловна дейност. Да, опасността съществуваше както и преди, но ако се замисли човек за ценността на Прибора, за неговата потенциална ценност...

Той безусловно трябва да го скрие, но така, че отново да може да бъде открит... И то така открит само здравомислещи, и в никакъв случай Ултра.

Глисерът се спусна по вътрешния северен склон на кратера. Дженингс познаваше този кратер. Прибора трябва да се скрие тук. Ако след това не може да се добере до станцията, или поне да се свърже с нея по радиото, ще трябва да се отдалечи от скривалището, за да не го издаде с присъствието си. Освен това трябва да остави някакъв ключ за местонахождението на Прибора.

Карл Дженингс знаеше, че умира. Оставаха му само няколко часа живот, а му предстоеше да направи още толкова много.

* * *

Сийтън Девънпорт, от американския отдел на Земното Бюро за разследване, разсеяно потърка с ръка звездообразния белег на лявата си буза.

— Сър, добре знам, че Ултрите са много опасни.

Началникът на отдела, М. Т. Ашли, внимателно погледна Девънпорт.

— Вие дори не си представяте колко опасни са те — каза той. — И, страхувам се, че никой не си го представя. Те са малко, но се ползват с поддръжката на влиятелните и властимащите, тъй като последните напълно са узрели за това да считат себе си за знатни. Никой дори не знае кои са те и колко са на брой.

— Даже и Бюрото?

— Бюрото засега се въздържа от каквито и да било действия. Ние самите, между впрочем, не сме предпазени от тази зараза. Да вземем например вас.

— Аз не съм Ултра — избухна Девънпорт.

— Не исках да кажа това — отвърна Ашли. — Исках само да ви попитам, не сте ли се заразили и вие? Вие се замисляхте над това какво става на Земята в течение на двете последни столетия. Не ви ли е минавало през ума, че е добре да се намали населението на Земята, разбира се, в разумни граници? Колко хубаво би било да се избавим от глупавите, неспособните и грубите? Мен, дявол да го вземе, са ме спохождали подобни мисли.

— За съжаление и аз понякога съм си мислил за това. Но да желаш нещо е едно, а да разработваш практически план за действие в духа на фашизма — нещо съвсем друго.

— Между желанието и действието дистанцията не е толкова голяма, колкото ви се струва. Познавате ли агента Ферант?

— Който изчезна? Не го познавах лично.

— Та ето какво, преди два месеца на повърхността на Луната е бил намерен кораб. Той е извършвал селенографски изследвания, финансирани от частни лица. Геологическото общество, екипирало експедицията, заяви, че техният кораб не отговаря на сигналите за повикване. Корабът беше намерен доста бързо. Той се оказа на значително разстояние от мястото, откъдето е било предадено последното донесение. Следи от повреди на кораба не са намерени, но на борда е липсвал един член на екипажа, Карл Дженингс. Заедно с него е изчезнал и лунният глисер. Вторият космонавт, Джеймс Щраус, бил жив, но с помътен разум. Следи от насилие по Щраус не са открити, обаче той загубил разсъдъка си. Все още е в това състояние и това е много важно.

— Защо? — прекъсна го Девънпорт.

— Защото медиците, които го изследват, са открили у него неврохимически и невроелектрически отклонения, които никога по-рано не са били срещани и които не биха могли да бъдат предизвикани от човек.

Лицето на Девънпорт се изкриви в лека усмивка.

— Нима подозирате космически пришълци?

— Възможно е — без сянка на усмивка отвърна Ашли. — Позволете да продължа с разказа. Щателните търсения на глисера близо до кораба не са дали никакъв резултат. Скоро станцията „Луна“ доложила, че е получавала слаби сигнали с неизвестен произход, които идвали от западните покрайнини на Ибрийското море, където по-късно е бил открит глисера. Дженингс се е намирал на борда. Мъртъв. Отстрани е имал дълбока рана от нож и удивителното било това, че е живял толкова дълго. В същото време характера на бълнуванията на Щраус доста обезпокоил медиците. Те се свързаха с Бюрото и двама от нашите хора на Луната — Ферант е единият от тях — пристигнали на кораба, Ферант прослушал лентата със записа от бълнуванията на Щраус. Нямащо никакъв смисъл да питат Щраус за каквото и да било — между него и останалия свят се изправяла глуха стена, и то може би завинаги. Обаче от повтарящите се безсмислени фрази, произнесени като на сън, може да се изяснят някои неща. Ферант е съставил от тях едно цяло, както в детска главоблъсканица. Щраус и Дженингс очевидно са намерили някакъв предмет — много стар и, по тяхно мнение, с извънземен произход. Двамата били уверени, че това е част от кораб, претърпял катастрофа преди милиони години. Този предмет вероятно би могъл да бъде използван по някакъв начин за въздействие върху човешкия мозък.

— И това се е случило с Щраус? — прекъсна го Девънпорт.

— Да. Щраус е бил Ултра — сега можем смело да твърдим „бил“, защото той е жив, така да се каже, формално — и Дженингс не е искал този предмет да попадне в ръцете му. В бълнуването си Щраус бърборел за използването му като средство за унищожение на, както се е изразил, нежелателните същества. Той мечтаел хората на Земята да не превишават пет милиона. Между двамата е възникнала схватка, в която Дженингс е владееел предмета, а Щраус — ножа. Дженингс е напуснал кораба с рана от нож, а Щраус е загубил разсъдъка си.

— А къде е този предмет?

— Агентът Ферант е действал решително. Отново е прегледал кораба и околностите. Но освен естествените лунни образувания или следи от човешка дейност, нищо друго не било намерено. Той е прегледал глисера и мястото, където се е намирал. Отново безрезултатно. Но ето че спътникът на Ферант...

— Как се казва?

— Горбански — отвърна началникът на отдела.

— Познавам го. Работили сме заедно.

— Какво ви е мнението за него?

— Честен и талантлив.

— Та, ето. Горбански е намерил нещичко. Но не нещо изкуствено от космоса, а напротив, нещо, принадлежащо на човек. Той намерил листче хартия с размери десет на петнадесет сантиметра, и на това листче били нанесени знаци. То се намирало в средния пръст на дясната ръкавица на Дженингс, който вероятно е написал тази записка малко преди смъртта си, и може би това е ключът към мястото, където е скрил извънземния предмет.

— Защо мислите, че го е скрил?

— Нали ви казах, че не го намерихме никъде.

— А какво ще кажете, ако си е помислил, че предметът е опасно оръжие и просто го е унищожил?

— Доста съмнително. Да си припомним разговора, възстановен от бълнуването на Щраус, Ферант, впрочем, го е пресъздал дума по дума. Дженингс е считал, че предметът е изключително важен за човечеството. Дори го е нарекъл „ключ към невиджана научна революция“. Той не е могъл да го разруши. Опитал се да го скрие от Ултра и да остави ключ за неговото местонахождение. Всичко, разбира се, е много съмнително. Може ли да се счита истина това, което сме научили от бълнуването на Щраус? Действително ли е ключ оставеното от Дженингс? Съществува ли въобще този предмет, който Дженингс е нарекъл Прибора? Но сега няма смисъл да си задаваме подобни въпроси. Следва да изходим от предположението, че Прибора съществува и трябва да бъде намерен.

— Но Ферант е изчезнал?

— Да.

— Похитили са го Ултрите?

— Съвсем не. Заедно с него е изчезнало и листчето.

— Аха... разбирам.

— Ферант е бил под наблюдение от дълго време по подозрение, че симпатизира на Ултра. Той не е единственият човек в Бюрото, върху когото е паднало подобно подозрение. Сведенията, които имаме, не ни позволяват да действаме открито: ние не можем да нанасяме удари наляво и надясно, основавайки се изключително на подозрението, в противен случай в Бюрото никой няма да остане. Той беше под наблюдение.

— Кой го следеше?

— Горбански, естествено. За щастие Горбански е успял да фотографира листчето и да отправи донесение в щаба на Земята. Той, разбира се, твърди, че счита листчето за обикновена главоблъсканица и го е включил в донесението само защото е искал да представи пълен и точен доклад, Ферант, както и предполагам, е оценил истинското значение на Прибора и е започнал да действа. Наистина на висока цена, защото с това се е издал напълно и не може да бъде полезен на Ултра. Но Ултра може и да не се нуждаят повече от неговите услуги. Ако в ръцете им се окаже Прибора...

— Може би той вече е у Ферант?

— Не забравяйте, че през цялото време е бил под наблюдение. Горбански се кълне, че нищо не са намерили.

— Горбански не е успял да попречи на Ферант да се измъкне с листчето. Той би могъл да не забележи и кога Ферант е намерил Прибора.

Ашли нервно барабанеше с пръсти по масата, намираща се помежду им.

— Не искам дори и да си мисля за подобна възможност — каза най-сетне той. — Ако намерим Ферант, ще си изясним колко бели е успял да направи. А дотогава сме длъжни просто да търсим Прибора. Ако Дженингс го е скрил, вероятно се е постарал да се махне колкото може по-далеч от тайника.

— Може и да не е успял да го направи. Пръстите на Ашли отново започнаха да барабанят по масата.

— При изследването на глисера беше установено, че е летял доста дълго с висока скорост и в края на краищата се е разбил. Това

съвпада с предположението, че Дженингс се е опитал да измени колкото се може по-голямо разстояние между тайника и...

— Може ли да се определи откъде е летял?

— Да, но това едва ли ще ни помогне много. Съдейки по състоянието на страничните дюзи, той често е кръжал и сменял курса.

Девънпорт въздъхна:

— Вие навярно имате копие от листчето?

— Да, разбира се — Ашли му протегна един лист. Девънпорт се вгълби в изучаването му. Листът изглеждаше по следния начин:

xy^2

$PC/2$

$=$

F/a

$C-C$

SU

↓
○

— Не виждам никакъв смисъл в това — произнесе Девънпорт накрая.

— И на мен ми изглеждаше така в началото, а и на хората, с които се посъветвах... Но припомнете си — Дженингс се е страхувал от преследване, може би не е знаел, че Щраус за известно време е

изваден от строя. До смърт се е боял, че Ултрите могат да го открият преди Здравомислещите. Той е бил длъжен да остави такъв ключ — началникът на Отдела докосна с пръст копието на листчето. Написаното изглеждаше безсмислено на вид, но за един умен човек би било съвсем понятно.

— А какъв е смисълът на тези знаци? — попита Девънпорт.

— Забелязахте ли, че на лявата страна на листчето има седем знака, а на дясната — само два? Да вземем първо лявата страна. Третият знак отгоре много напомня знак на равенство. Говори ли ви нещо знака за равенство?

— Алгебрично уравнение.

— Така е по принцип. А в частност?

— Не знам.

— А ако приемем, че това са две успоредни прави?

— Петият постулат на Евклид? — нерешително предположи Девънпорт.

— Прекрасно! На Луната има кратер с название „ЕВКЛИДИС“. Така на гръцки се произнася името на математика, когото ние наричаме Евклид.

— Разбирам накъде клоните — кимна Девънпорт. — А силата, разделена на ускорението, е определението на масата по втория закон на Нютон...

— Точно така, и на Луната има кратер „Нютон“.

— Да, но почакайте, долният знак означава астрономическия символ на планетата Уран, а на Луната, доколкото ми известно, няма нищо с подобно название.

— Точно така. Но Уран е бил открит от Уилям Хершел, а буквата „Н“, която е част от астрономическия символ, е началната буква на името му. На Луната, между впрочем има кратер с неговото име. Поточно са три: кратер, наречен в негова чест, в чест на сестра му Каролина и сина му Джон Хершел.

— $RC/2$ — налягането, умножено с половината от скоростта на светлината — произнесе след кратък размисъл Девънпорт. — Но аз не знам какво значи това.

— Ами ако вземем кратерите „Птоломей“ — за „Р“ и за „С“ — „Коперник“?

— И изведем средно аритметично. Тогава това може да означава място, намиращо се по средата между „Птоломей“ и „Коперник“.

— Разочарован съм, Девънпорт — насмешливо каза Ашли. — Предполагах, че по-добре знаете историята на астрономията. Птоломей е твърдял, че световната система има геоцентрична форма, поставяйки в центъра ѝ Земята, докато в същото време Коперник е заявил, че световната система е хелиоцентрична, със Слънцето в центъра. Един астроном е предложил компромисен вариант, нещо средно между възгледите на Птоломей и Коперник.

— Тихо Брахе! — възкликна Девънпорт.

— Правилно. А кратерът „Тихо“ е доста значително явление от лунната повърхност.

— И така, да се заемем с останалите. С — С е обикновено обозначение на химическа връзка, сигурно на Луната трябва да има кратер с название „Бонд“^[1].

— Прекрасно. А какво значи SU?

— Това, признавам си, ме поставя в задънена улица, шефе.

— Ето ви една хипотеза: — Съветски Съюз. Съветският Съюз пръв състави карта на обратната страна на Луната. Тогава всички знаци от лявата страна на листа могат да означават кратери. „Тихо“, „Евклид“, „Нютон“, „Циолковски“, „Бонд“, „Хершел“.

— А какво означават знаците от дясната страна?

— Това е съвсем просто. Кръгчето с кръстчето е астрономическият знак на Земята. Стрелката, сочеща към него означава, че Земята трябва да се намира точно над главата.

— Аха, — каза Девънпорт — Синус Меди — Средният Залив, над който Земята винаги стои в зенита. Това не е кратер и поради това символа на Земята е отделен от останалите знаци.

— Добре — каза Ашли — всички знаци имат смисъл, във всеки случай биха могли да се разглеждат като нещо, което има някакво значение и е доста вероятно, че това не е някаква безсмислица и че в това листче е заключено някакво съобщение. Но какво? И така, ние имаме пред себе си седем кратера и един залив. Какво значи това? Прибора може да се намира само на едно място.

— Ето какво ще ви кажа — започна Девънпорт — ние трябва да се посъветваме с един... Боже мой! — Той се изправи. Чувстваше, че ръцете му треперят. — Проверихте ли биографията на Дженингс?

— Разбира се.
— Къде е учил?
— В Източния университет.
— Минал ли е курса по екстратерология?
— Разбира се. Този курс е задължителен за всички студенти-геолози.

— Прекрасно. А вие знаете ли кой води този предмет в Източния университет?

Ашли завъртя пръсти във въздуха.

— Онзи шишко... как му беше името? Да, спомних си, Уендъл Ърт.

— Точно така, шишко. Страхотен специалист в своята област. Този лист ни призовава да го потърсим. Това е ребус, който ясно указва: „Идете при Ърт, ребусът е съставен от човек, който е бил някога ученик на Ърт и добре го е познавал.“

* * *

Закръгленият човек устреми поглед в тях, повдигайки нагоре стъклата на очилата си. Но щом махна пръстите си от очилата, те отново паднаха надолу.

— Аз съм Уендъл Ърт — произнесе той, настанявайки се в креслото. Краката му не достигаха до пода с няколко сантиметра и висяха във въздуха. — Кажете ми, господа, какво ви води при мен?

Девънпорт чакаше Ашли да започне, но той мълчеше.

— Доктор Ърт, помните ли един от вашите студенти на име Карл Дженингс? — осмели се да започне Девънпорт.

— Не, не си спомням.

— Преди няколко години той е преминал при вас курса по екстратерология. Взел съм със себе си негова фотография, може би ще ви помогне да си го спомните. — Изразът на съмнение не напусна лицето на учения.

— Той е оставил шифрована записка, която представлява ключ към нещо много важно — продължи Девънпорт. — Ние не успяхме да я разшифроваме напълно, но от малкото, което ни се удаде да

разгадаем, ние разбрахме, по-точно стана ни ясно, че трябва да дойдем при вас.

— Да? Много интересно. А защо?

— Явно вие можете да разшифровате записката.

— Мога ли да я погледна?

Ашли мълчаливо подаде листа на Ърт. Ученият разгледа листчето, обърна го и се взря в чистата бяла страница.

— Къде тук се споменава, че трябва да дойдете при мен?

Ашли изглеждаше притеснен и Девънпорт побърза да му се притече на помощ.

— Означено е със стрелката, указваща знака на Земята. Това е съвършено ясно.

— Да, вън от всяко съмнение е, че това е стрелка, опираща се на символа на Земята. Буквално би могло да означава: „Идете на Земята“, ако е намерено на друга планета.

— Доктор Ърт, това е било намерено на Луната и навярно обозначава Земята. Обаче указанието да се обърнем към вас става очевидно, когато си спомним, че Дженингс е бил навремето ваш студент.

— Той се е учил при мен в университета?

— Да.

— Кога?

— През осемнайсета година.

— Тогава загадката е разрешена.

— Вие имате предвид съдържанието на записката? — попита Девънпорт.

— О, не, то ми е непонятно. Разбрах защо не можах да си го спомня преди малко. Той беше много тихо момче, доста любознателно, но невероятно срамежливо. Съвсем не е от типа хора, които лесно се запомнят. Без това — той докосна листа — аз, навярно, никога не бих си го спомнил.

— Защо? — учуди се Девънпорт.

— Виждате ли тук — игра на думи „Ърт — Земя“^[2]. Не е много изискано, но Дженингс си е такъв. Играта на думи беше неговата страст, но и негово мъчение. Точно затова съм го и запомнил, изключително заради опитите му да създава каламбури. Аз много ги обичам — словесните парадокси, — но на Дженингс, сега прекрасно

си го спомням, те почти никога не му се удаваха. Бяха или съвършено неостроумни, или плоски и ясни, като тази. Така! — Ърт отново намести очилата на очите си и се съсредоточи върху знаците.

Като мърдаше беззвучно с кръглите си устни, той накрая промълви:

— Нищо не разбирам. Но ако ме запознаете със същността на нещата, можем и да се доберем до решението.

— Сър, разрешете ми — бързо каза Девънпорт. — Убеден съм, че можем да се доверим на този човек и той ще ни помогне.

— Карай — мрачно промърмори Ашли. — Във всеки случай няма да навреди.

Девънпорт изложи хода на събитията много кратко, почти в телеграфен стил.

Когато свърши, Ърт се замисли за миг.

— Имате ли запис от разговора, възстановен от Ферант?

— Да, моля.

Ърт зареди микролентата в проектора и бързо я разгледа.

— Доколкото разбрах, оригиналът е у Ферант и вие се опасявате, че сега е в ръцете на Ултра?

— Не е изключено.

Ърт развълнувано поклати глава.

— Всички знаят, че моите симпатии не са на страната на Ултра и аз винаги ще се боря против тях. Не искам да ме разбирате погрешно, но защо сте толкова уверени в това, че предметът, оказващ влияние върху човешкия мозък въобще съществува? Разполагате само с показанията на един умопобъркан и със своите съмнителни заключения.

— Вие сте напълно прав, доктор Ърт, но ние не можем да рискуваме.

Докторът все още се колебаеше.

— А защо да не оставим Прибора там, където си лежи? Никой няма да го намери, и какво от това — толкова по-добре. Аз съм против всякакво въздействие върху човешкия мозък и по никакъв начин не съм съгласен да помагам за това.

— Но ние не можем да допуснем Ултра да завладеят Прибора.

— Доктор Ърт, работата не е в Прибора, а в чии ръце ще се озове той. Ултра замислят унищожението на почти цялото човечество. Но

каквито и недостатъци и грешки да имат хората, съставлящи правителството, свършено очевидно е, че те няма да правят планове, подобни на замислите на Ултра.

— А какво ще направи правителството?

— Ще проведе научно изследване на Прибора. На нас може да ни окаже неоценима услуга дори това единствено свойство на Прибора, за което вече знаем. В ръцете на Просветените Прибора може да ни научи да разбираме физическата основа на функциите на мозъка. Ще се научим да лекуваме умствено изостаналите, може би ще съумеем да излекуваме и самите Ултра. Човечеството като цяло може да се издигне до по-висока степен на развитие.

— Защо трябва да вярвам, че този идеализъм ще бъде осъществен на практика?

— Аз вярвам в това. Има, разбира се, риск правителството да злоупотреби с Прибора, но е свършено ясно на каква опасност ще бъдем подложени, ако до него се доберат Ултра.

Ърт замислено наведе глава.

— Може и да сте прави.

— Е, а сега, мисля, че вие ще разшифровате символите.

— Символите? — попита Ърт, с мъка превключвайки вниманието си към листа. — Вие имате предвид тези знаци ху² и така нататък? Смисълът на записката е ясен. Разбрах това още по средата на вашия разказ. И още веднъж се убедих в правотата си, когато прослушах записа на разговора между Щраус и Дженингс. Вие и сами ще го разберете, джентълмени, ако се замислите. Погледнете записката. Ако предположим, че кръгчето със стрелката обозначава мен, остават ни седем знака. Ако те означават седем кратера, най-малко шест от тях са предназначени за объркване, тъй като Прибора, естествено, може да се намира само на едно място. Нито един от знаците не е напълно ясен. „SU“ може да означава което и да е място на обратната страна на Луната, която има площ, равна на Южна Америка. РС/2 може да означава „Тихо“, а може да означава и половината разстояние от „Птоломей“ до „Коперник“ или половината разстояние между „Плато“ и „Касини“. Разбира се, ху² може да се отнася към системата от координати, в която у е квадратът на х. Изглежда, че С — С значи „Бонд“, но може да означава и половината от разстоянието между „Касини“ и „Коперник“. Р/а може да означава

„Нютон“, но може да означава и място между „фабриций“ и „Архимед“. Накратко казано, знаците имат толкова много значения, че стават безсмислени. Даже един от тях да има някакво правилно значение, то ще бъде невъзможно да се отдели от другите, затова е разумно да се предположи, че всички знаци са предназначени само за отклонение на вниманието. Затова е необходимо да си изясним какво в записката е абсолютно ясно и не подлежи на никакво съмнение. Отговорът може да бъде само един. Това е действително записката на Дженингс, действително е ключ към мястото, където е скрит Прибора. Това е единственото, в което сме уверени, не е ли така?

— Поне си мислим, че сме уверени в това — внимателно поясни Девънпорт.

— Защо, вие сте се отнесли към записката като към ключ и сте действали в съответствие с това. Ако си спомним склонността на Дженингс към каламбурите, склонност, която би могла да бъде усилена от действащия на съзнанието Прибор, то... Впрочем, чуйте една история. В 1650 година един йезуит, италианският астроном Джовани Батиста Ричоли, съставил карта на Луната. Той назовал кратерите в чест на астрономите от древността, и тъй като също не споделял гледната точка на Коперник, най-големите кратери нарекъл на имената на тези, които поставяли Земята в центъра на Вселената — Птоломей, Хипарх, Тихо Брахе... Най-големият кратер, открит от Ричоли, бил назован в чест на неговия предшественик, един немски йезуит. Обаче този кратер е вторият по големина, видим от Земята. Най-големият кратер носи името Бейли и се намира на самия ореол на Луната, поради което е много трудно да бъде видян от Земята. Ричоли не го е забелязал, поради което този кратер е бил назован на името на астроном, който е живял сто години по-късно и е бил гилотиниран по време на Френската революция.

Ашли го слушаше с безпокойство.

— А какво отношение има всичко това към записката?

— Най-непосредствено — малко учудено отвърна Ърт. — Вие не нарекохте ли тази бележка ключ към всичко? Нима това не е ключ?

— Безусловно.

— Нима има някакви съмнения относно това, че записката е ключ към местонахождението на Прибора?

— Не — отвърна Ашли.

— Какво тогава? Името на немския йезуит, за когото ви говоря, е Кристофър Клау. Вие не виждате ли играта на думи — „Клау“ — „ключ“?

Ашли разочаровано се отпусна на стола.

— Не е много ясно.

— Доктор Ърт — развълнувано отвърна Девънпорт — на Луната няма нищо, което да се нарича „Клау“.

— Точно така — разпалено каза Ърт. — Точно в това е работата. Във втората половина на XVI век европейските учени латинизирали своите имена. Клау също постъпил така. Вместо немското „U“, той поставил латинското „V“. След това добавил характерното за латинските имена окончание „ius“, и Кристофър Клау се превърнал в Кристофър Клавиус. Аз мисля, че ви е известен гигантския кратер, който ние наричаме „Клавиус“.

— Не... — започна Девънпорт.

— Не ме прекъсвайте — вдигна ръка Ърт. — Ще кажа само, че латинската дума „key“ означава на нашия език „ключ“. Сега вече виждате двойната игра на думи на двата езика, нали? Клау — ключ, клавиус — клавиус — ключ. За целия си живот Дженингс не би могъл да измисли такъв каламбур, ако не е имал в ръцете си Прибора. Но той е измислил накрая този блестящ каламбур и е посрещнал смъртта едва ли не тържествено. А вас е изпратил при мен, защото е знаел, че ще си спомня неговата склонност към играта на думи, тъй като самият аз също я обичам.

Хората от Бюрото гледаха Ърт с широко отворени очи. Той тържествено произнесе:

— Съветвам ви да търсите Прибора на затъмнения склон на кратера „Клавиус“.

— Уверени ли сте в това, което казвате, доктор Ърт? — наклони се напред Девънпорт.

— Напълно. Но дори да греша, струва ми се, че не е толкова важно.

— Какво не е важно?

— Дали ще намерите Прибора или не. Дори Ултра да го намерят, те няма да могат да се възползват от него.

— Защо?

— Вие ме попитахте бил ли е Дженингс мой студент. Но не ме попитахте за Щраус, който също учеше при мен. Випускът след Дженингс. Помня го много добре.

— Е, и?

— Неприятен човек. Много студен. Мисля, че това са отличителните качества на всички Ултра. Те са много студени, безстрастни и уверени в себе си. Не са способни да изпитват дълбоки чувства, в противен случай не биха замислили унищожението на хората. Чувствата им са хладни и егоистични. Те не са способни да установят контакт с други човешки същества.

— Струва ми се, че ви разбирам.

— Уверен съм, че разбирате. От възстановения разговор разбрахме, че Щраус не е могъл да управлява Прибора. Не му е достигал трепет, не е имал никакви емоции. Така ще бъде и с останалите Ултра. Дженингс е могъл да управлява Прибора, защото не е бил Ултра. Човекът, който ще може да го управлява, няма да бъде способен на студена жестокост. Той може да внуши на другите панически ужас, както това е направил Дженингс, но не и да предаде на друго същество студения език на цифрите и изчисленията, както се е опитал да направи Щраус. Иначе казано, Прибора може да се управлява само от Любовта и никога — от Ненавистта. Един Ултра е способен само на ненавист.

[1] Bound (англ.) — връзка — бел.ред. ↑

[2] Earth (англ.) — Земя — бел.ред. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.